

P. CVIRKOS GAMTOS BRUOŽAI

Rimantas SKEIVYS

Žmogus nuolat bendrauja su gamta. Žmogaus ir gamtos sąlytis, labai įvairus konkrečiu turiniu, yra vienas pastoviausių literatūros modulių. Aiškinantis atsiskleidžiančios kūryboje gamtos savitumą, tam tikru mastu yra nušviečiamos ir bendrosios rašytojo stiliaus ypatybės.

Gamtoje, kaip ir kiekvienoje kitoje meninės struktūros dalyje, stilius ryškėja keliais aspektais. Jis atsiskleidžia per įprasminimą, sąlygojanti gamtos vaizdų vietą kitų kūrybos struktūrinių dalių tarpe. Per savitąsias gamtos struktūros ypatybes: charakteringus vaizdinius, jų komponavimą, detalizavimą, būdingą perspektyvą ir pan. Per estetinio gamtos išraiškingumo pobūdį — psichinio poveikio skaitytojui charakteringumus. Aspektai gali būti labai įvairūs. Kiekvienas jų ryškina vis naujas estetinės realybės (šiuo atveju — gamtos) savitumo ypatybes, tačiau kokias skirtingas plotmes jos beliestų, visos jos priklauso vienai ir tai pačiai meninių reiškinių sferai — stiliui. Stilius — tai meninę kokybę žyminti sąvoka, jo santykis su tiriamuoju objektu — literatūros kūriniu — yra išreikiamas ne žodeliu „kas“, bet žodeliu „koks“. Kadangi, aiškinantis savituosius P. Cvirkos gamtos bruožus, siekiama aptarti tik kelis būdingiausius jų, šiame darbe ribojamasi dviem stiliaus nagrinėjimo aspektais, būtent, gamtos struktūros bei jos estetinio išraiškingumo savumų aptarimu.

Gamtos pasaulis P. Cvirkos kūryboje sudaro vieną ryškiausių vaizdinių. Lygiai taip pat, kaip daugelio kitų Lietuvos rašytojų: tūkstančiais ryšių lietuvių literatūra yra susijusi su kaimu, su materialine-dvasine jo būtimi. Realistiniais vaizdavimo principais vadovaujantis įjungta į kūrybos meninių vaizdų-poetikos sistemą, gamta P. Cvirkos kūriniuose yra itin individuali, išsiskirianti iš kitų rašytojų vaizduojamosios ryškiu stilistiniu charakteringumu.

Skirtingai negu, pvz., Vienuolis ar J. Baltušis, gamtos paveikslą P. Cvirka kuria stambiau plani, erdvų, keliais plačiais potėpiais akcentuodamas svarbiausiuosius gamtos pasaulio komponentus, vengdamas pritraukiančios prie žemės detalizacijos ir monotonijos, kurią žadina vienos ir tos pačios aplinkos reiškinių gausa. P. Cvirkos gamta — tai dangaus erdvės, saulės, nuo horizonto lig horizonto išplitusi žemė, besimainantys orai. Spalvos — nutolusios, neryškios, švelnios. Garsai taip pat. Nors pasitaiko ir

labai dinamiškų audros, įsisiautusių ežero, upės, lietaus aprašymų, dominuojanti gamtos būseną yra statika — giedro rudens ramybė, vasaros tylą, nualsusios saulėlydžio varšos, lėtas ryto brėkšmas. Charakteringa P. Cvirkos gamtovaizdžių kompozicija. Didžiąją vaizdo dalį paprastai užima dangaus, oro, žemės apibūdinimai, o išbaigtumo siekiama, prijungiant vieną—dvi kontrastuojančias „smulkiosios“ gamtos detales — kokią nors šmėkšančią vienišą liepą, nuraudusį šermukšnį, kuklią remunę, sunkiai besiriariantį drėgnais sparnais peralkusį paukštį ir pan. Vaizdas sukelia bendrumo įspūdį. Ne individualios būtybės, ne daiktai ir reiškiniai sudaro pagrindinę vaizdinių dalį, bet jų savybės — koks dangus, koks vėjas, kokiais niuansais tvinsta medžių žaluma. Gausu veiksmazodžių, būdvardžių,rieveiksmių, o daiktavardžiai vartojami saikingai.

Į bendrumą ir stambius mastus pasidavusią gamtą atitinka taip pat formalieji gamtovaizdžių tipai. Retai kada P. Cvirka skiria ištisą vaizdą kokiame smulkiame floros—faunos ar negyvosios gamtos objektui atvaizduoti. Dominuoja rudens, vasaros, pavasario — apibendrinti metų laikų peizažai, individualių stambių reiškinių — saulėlydžio, mėnesienos, ryto, audros, vėjo, rūko, debesų ir pan. vaizdai¹. Dangus, aplamai, yra vienas labiausiai išryškintų P. Cvirkos gamtos pasaulio komponentų, nors neturi to sudvasinimo, kuriuo jis pasižymi Vaidilutės raštuose², ar švelnaus artimumo, tokio žavaus, pvz., Vaidilutės kūriniuose³.

Zemei P. Cvirkos gamtoje būdingiausiai atstovauja kraštovaizdžiai⁴. Gausu ir labiau apibendrintų, vaizduojamų lyg iš paukščio skrydžio žvelgiant: Papartyno žemė, Vidgirio valsčiaus vaizdas, Sarmantų kaimas, Klančių ir Žibintų kaimai, Pagramančio apylinkės — smiltingi kalneliai, dilbios

¹ Būdingesnieji metų laikų bei gamtos reiškinių vaizdai P. Cvirkos kūryboje: **pavasaris** — MS, 31—32; MS, 248; CA, 7—8; FK—II, 9; PV, 9—10; L, 104, 107; Sm; Sp, 195—202; SA, 191—194; SD; **ruduo** — ZM, 164; FK—I, 56; CA, 20; MS, 154; ZM, 225—227; KR, 166; VPv, 231, 234; VIM, 31; BN; **vasara** — ZM, 101—102; BS, 310; PK, 153—154; V, 162; St, 54; Sp, 203—204; KG, 67; MN; **žiema** — ZM, 208; MS, 219—220; Ps, 202—203; VM; **naktis** — Vrk, 263; ZM, 177; MS, 223; FK—I, 80; KR, 168; FK—I, 93; KS, 90—91; BN; **saulėlydis** — MS, 40; KG, 66—67; ZM, 173; SNV, 226; CA, 25; **audra** — ZM, 103—110; SD, 37—38; PK, 154—155; E, 220—221; **rytas** — ZM, 7—8; KG, 63—64; SG, 62; SG, 76—77; **lietus** — VPv, 231; E, 220—221; B, 185—186; RN; Sn; **vakaras** — BS, 310; CA, 18—19; ZM, 49; **oras** — ZM, 170; BA, 132; S, 137; **debesys** — St, 46; TP, 127; **vėjas** — PK; KR, 168—171; PV, 6. (Raidėmis pažymėta kūrinių pavadinimai — žr. santrumpų rodyklę teksto gale, skaičiai nurodo puslapius. Visos nuorodos čia ir toliau duotos 13-katomiui leidiniui: P. Cvirka, Raštai, t. I — 13, V., 1949—1957.)

² Plg., slaptoji saulės prasmė — *Vaidilutas*, Pragiedruliai, t. 2, Vaduvų kraštas, V., 1969, p. 93—97; 102.

³ Plg., rudens peizažas — *Vaidilutė*, Tėviškė, K., 1926, p. 65—66.

⁴ Būdingesnieji krašto bei atskirų jo komponentų vaizdai P. Cvirkos kūryboje: **kraštovaizdžiai** — MS, 7—13; MS, 40; MS, 219—220; KR, 157; KV, 134; Sp, 195; ZM, 102—103; FK—II, 232; SNV, 223; CA, 8; MN; **vandenys** (upė, ežeras, pelkės) — D, 97; FK—II, 35—36; SD; CA, 8; VM, 36; E; KR, 157; Sp, 195; KV, 140; SNV, 223; FK—II, 232; **derlūs laukai** (žolė, rugiai) — ZM, 101; ZM, 138; KG, 71; Sp, 203; **miškas** — KV, 140; LK; Sm; St, 45.

pušaitės, aukštasmaigiai apvyniams vyniotis... Ir konkretesnių, vieną kurią charakteringą kraštovaizdžio dalį ryškinančių vaizdų. Antai prieš akis skleidžiasi plačios pievos bei dobilienos, rugių laukai, girios, upė, ežeras, pelkės ir pan. Rečiau P. Cvirka vaizduoja raižytą reljefą, kalvas, skardžius. Rašytojas paprastai perteikia visą objektą, visumą, labai retai kada — dalį, pvz., ne upę, bet sietuvą, ne mišką, bet ąžuolą, eglę, beržą ir pan.

J. Grušas, recenzuodamas 1930 m. apsakymų rinkinį SNV, pažymėjo P. Cirkos kraštovaizdžio nykumą: „Pelkės, nederlingi laukai, ūkanoti krūmai, nususe beržai, apipuvę kadugiai, susmukusios lūšnos ir tamsūs, vargingi žmoneliai“⁵. Taikyti šį apibūdinimą visam P. Cirkos kūryboje atskleidžiančiam kraštovaizdžiui būtų neteisinga. Romanuose ŽM, MS, taip pat eilėje paskutiniųjų rinkinių apsakymų gausu šviesių, bylojančių apie jaukumą ir grožį, netgi kiek suidilinančių bendrąjį peizažą, krašto vaizdų.

Konkretinančiosios „smulkiosios“ gamtos detalės P. Cirkos kūryboje yra labai įvairios, tačiau ir čia žymu tam tikri dėsningumai. Pirmiausia konstatuotinas akivaizdus augalijos bei smulkiųjų gyvių (vabzdžių, paukščių) vyravimas. Charakteringi yra liepos, beržo, vinkšnos, šermukšnio, ąžuolo, gluosnio, vyšnios; remunės, rūtos, bijūno, apynio, dobilų, žirnių, viksvų; bitės, samanės, musės; šnekučio varnėno, kregždės, volungės, lakštingalos, pempės, griežlės, balandžio, gervių, gaidžio, varno, vanago įvaizdžiai. Stambieji namų gyvuliai taip pat dažnai minimi, atskirais atvejais jie susilaukia net ypatingo dėmesio — tampa pagrindiniu vaizdiniu apsakyme⁶, atskirame vaizde⁷, tačiau jie mažiau įvairūs ir į natūralųjį gamtovaizdį įsipinantys rečiau. Kaip charakteringesni, nurodytini: katė, šuo, kiaulė, avinas, karvė, arklys — gyvasis valstiečio ūkio inventorių. Įdomu, kad laukiniai žvėrys, tokie dažni P. Cirkos pasakų herojai, „rimtojoje“ kūryboje arba nesutinkami, arba sutinkami labai mažai. Strakteli vienur kitur kiškis, šmėkšteli vilkas, briedis, stirna, lokys, ir tai daugmaž visa laukinė fauna.

Konkretinančiosios detalės gamtą labai sugyvina, daro ją natūralią bei paprastą. Prisiderindamos prie erdvę, tolius, visuotinumą išreiškiančiųjų vaizdo dalių, jos kuria vaizde atskiros ir bendro harmoniją, daugeliu atvejų itin tobulą ir išraiškingą⁸. Tai vienas žymiausių meninių P. Cirkos prozos pasiekimų.

Kūrybos procese P. Cirkos gamta mažai tėra evoliucionavusi. Visa ji nesunkiai suvedama į vieną bendrą modelį. Kur kas prieštaringesnis yra metodo, kuriuo ji vaizduojama, formavimosi kelias. P. Cirkos realizmą stipriai veikė dvi tendencijos — ekspresionistinis maksimalaus išraiškingu-

⁵ „Židinys“, 1930, Nr. 8–9, p. 202.

⁶ Zr. KS; R; SG; VM; MK; Ld; BA.

⁷ Zr. ŽM, 7; BN, 113; CA, 10–11, 13; MV, 129.

⁸ Nurodytina: ŽM, 164; FK—I, 56; CA, 20; MS, 31–32; MS, 223; ŽM, 7–8; KG, 63–64; Vrk, 263.

mo siekimas (trečiafrontininkų „neorealizmas“) bei estetinis. Pirmoji ypač ryški pradiniame kūrybos periode — rinkinyje SNV, romane FK. Siekdamas ypatingos vaizdo ekspresijos, rašytojas „sudaiktina“, sumaterialina ji, vartodamas visiškai neįprastus taikomai aplinkai, ryškiai negatyvaus emocinio turinio įvaizdžius ir detales: „Užmirštose ekėčiose švilpė vėjas. Vėjas dvokė lapų dvėselieną ir žviegė kaip kiaulė, skerdžiama aštriausiu visame kaime peiliu.“ (PV, 6); „Jaunas pilnatis supasi tarp trijų gluosnių ir negali išsikrapštyti,“ (BN, 112); „Lauke purškė pilna burna rudens lietus. Naktis kaip juoda padvėsusi katė kabaliojo medžių šakose, stoguose, visur. Kurčia rudens naktis“ (VIM, 31) ir pan.⁹ Estetinis stipriau ėmė reikštis vėlesniu periodu — romanuose MS, ŽM, rinkinyje CA, nors žymu jis ir pirmojo rinkinio apsakymuose bei romane FK¹⁰. Jam charakteringa suintensyvinas spalvingumas, reiškinių gluotnumo, sklandumo, raiškumo pabrėžimas, grožį, rimtį, tylą bylojančių detalių koncentracija. Štai keletas būdingesnių pavyzdžių: „Bėgalinio ežero paviršiuje judėjo dvi juodos eldijos. Jų burės mirko vandeny, o pusiau perpiauta mėnuliu lėkštė skridinėjo, čia paliesdama vandenį, čia dangų“ (E, 222); „Temo. Beržai už gryčios šlamėjo, apibarstyti žvaigždžių ašaromis“ (KG, 66); „Meisteris išeina į naktį. Pujoja vėjas. Po kojomis brinksta purvas, ir blyksi užšalusios balutės. Ir tolimos, vienintelės žvaigždės, pasirodžiusios debesų properšoje, spindulėlis atsispindi jo ašaroje“ (MS, 223); „Iš ten, kur kilo tamsiai mėlyna naktis, tarytum upės dugnas, nuklotas sidabro žuvų žvynais, iš vasaros vakarų keliavo nuostabus burtininkas. Niekam nematant, jis tepė gelsvai auksinėmis varšomis medžių lapus, krauju nugirdė putinių uogas ir galingu kvėptelėjimu nukrėtė prinokusį vaisių“ (ŽM, 23). Metaforinis rudens atvaizdavimas paskutiniajame pavyzdyje gerai iliustruoja teigiamą estetizacijos poveikį poetikai — ji įvairėja, tampa išradingesnė bei drąsesnė.

Abi tendencijas, tiek ekspresionistinio išraiškingumo, tiek estetinio, sieja vienas ir tas pats pagrindas — meninio realybės transformavimo principas. Jų abiejų veikiamas P. Cvirkos realizmas savarankiškumo neprarado, bet išsiugdė tą charakteringą vaizdavimo laisvumą, kuris lydi betarpišką, jokių išankstinių kanonų nevaržomą rašytojo santykį su tikrove — pirmąją meno sąlygą. Gamtos pasaulis rašytojo kūryboje yra puikus šito laisvumo pavyzdys.

Apibendrinant visa sakyta, nurodytinios kelios charakteringos P. Cvirkos gamtos pasaulio ypatybės — natūralusis lietuviškojo kaimo vaizdingumas, erdvumas bei stambūs mastai, konkretaus ir bendro harmonija, spontaniškas, laisvas realizmas. Kyla klausimas, kokią vietą užima gamta bend-

⁹ Ekspresionistinis gamtos vaizdų išraiškingumas ypač žymu apsakymuose: PV; VIM; SD; KG; KS; BN; KR; PS; SA; E, atskirose FK vietose — FK—I, 93; FK—II, 9.

¹⁰ Būdingesni suestetintų gamtos vaizdų atvejai: ŽM, 24; ŽM, 49; ŽM, 157; ŽM, 224, MS, 40; MS, 223; FK—I, 80; CA, 20; E; KG, 66; B, 186.

roje kūrybos meninių vaizdų-poetikos sistemoje, koks yra jos estetiško išraiškingumo charakteris?

Būdinga P. Cvirkos stiliaus ypatybė yra griežta vaizdų centralizacija kūrinyje. Ištikimas šūkiui — „nieko nereikalingo!“, didžiąją meninės kūrinii erdvės dalį rašytojas užpildo betarpiškai žmogų vaizduojančiais vaizdais. Gamtos pasauliui tenka palyginti kukli pagrindinių vaizduojamųjų įvykių fono funkcija.

Skirtingai nuo Vaižganto, ieškojusio gamtoje slėpiningo tautos charakterio ir galių šaltinio, ar Krėvės, siejusio lietuvio valstiečio pasaulėjautos grožį bei savitumą su gobiančios gamtos iškilnumu ir rimtimi, P. Cvirka žvelgia į gamtą blaiviu paprasto valstiečio, eilinio laukų artojo, požiūriu, nē nebandydamas kuo nors giliau jos įprasminti. Gamta — tai natūrali aplinka, teikianti šilumą, vėjus ar lietų, gerą ar blogą derlių, palankius — nepalankius metus, joje praslenka triūsiančio kaimo žmogaus gyvenimas. Rašytojas nėra abejingas jos grožiui jis subtiliai perteikia kūryboje jos individualumą, garsus, spalvas, tačiau visada ji lieka pavaizduota materialiai, kaip savarankiškas, atskiras pasaulis, gyvuojas **ne viduj**, bet **šalia** žmogaus, pastarojo jaučiamas, stebimas, pažįstamas. Ji ir pastebima mažai. P. Cvirką jaudino konkrečios visuomeninės-socialinės gyvenamojo meto Lietuvos problemos, kurios, aišku savaime, su gamta siejosi labai menkai. Periferinis gamtos vaidmuo pagrindinių vaizduojamųjų dalykų atžvilgiu sąlygojo charakteringą išreiškimą: žymi jos vaizdinio realizavimosi dalis yra netiesioginė — atsietai vienas nuo kito pasiskleidę tekste palyginimai, epitetai, metaforos, įvairius gamtos reiškinius žymintys žodžiai. Tiesioginis gamtos vaizdavimas sustiprėja ten, kur ji įgauna aktyvios veikėjų likimus lemiančios jėgos prasmę, pvz., audra (SD; ŽM, 103—110; PK, 154—155), dangaus, laukų ramybė (TP, 127) ir pan.

Jei vaizdinėje kūrinii struktūroje gamtos vaizdų vaidmuo nėra itin didelis, tai indėlis į bendrą estetinį kūrybos išraiškingumą — labai žymus. Gamtos vaizdai — tiesioginiai ir netiesioginiai — yra viena stipriausių estetiško sujaudinimo priemonių rašytojo kūryboje. Skiriant konkrečias šitą sujaudinimą žadinančias menines ypatybes, ypač intensyviomis laikytinos: gamtos nuotaikingumas, jos konkretumas bei materialumas, visų jos vyksmų bei procesų natūralus paprastumas. Kadangi šiame straipsnyje nesiekama aptarti estetiško P. Cvirkos gamtos išraiškingumo visais galimais aspektais, plačiau panagrinėsime tik vieną jo reikšimosi pavidalą — nuotaikingumą. Aptikti šią ypatybę P. Cvirkos kūrinuose nėra sunku: ji glaudžiai susijusi su bendra lyrine rašytojo talento pakraipa.

Nuotaikingumą kaip estetinę kategoriją žymi pastovią vaizdui suteiktą jausminę žmogaus būseną. Jis glaudžiai siejasi su kūrybos emocingumu — subjektyvių autoriaus jausmų vaizduojamųjų dalykų atžvilgiu išraiška. P. Cvirkos kūryba yra itin emocinga, nuolat jaučiamas tai lyrinis, tai linksmas, pašaipus, ironiškas autoriaus nusiteikimas. Gamtos pasaulis, kaip

rodo daugelio rašytojų kūrybinę patirtis, yra ypač dėkinga dirva nuotaikingumui objektyvizuoti.

Apibūdindama P. Cvirkos peizažą, savo metu H. Korsakienė rašė: „...jo (P. Cvirkos. — R. S.) gamta visada graži. Jis vengia niūrių, didingų, šiurkščių peizažų. Visada šviesios varšos ir per gausūs maži baltiniai bei maloniniai žodėlyčiai kartais jo gamtovaizdžius per daug jau susaldina, todėl jie dažnai lyg ir primena dailininko Žmuidzinavičiaus tapybą. Bet vis dėlto jie visada yra perjausti, nuoširdūs, be manieros, gaivūs, ir tuo jie skiriasi nuo kitų mūsų beletristų negyvų, sustingusių peizažiukų, puošiančių beveik kiekvieną jų romanų puslapį“¹¹. Kritikė gerai pastebėjo būdingas P. Cvirkos gamtovaizdžių savybes — šviesumą, nuoširdumą, betarpiškumą. Džiaugsmą galima laikyti charakteringiausiu P. Cvirkos nuotaikingumo apraška.

Džiaugsmas — tai dvasios pakilimas, atvira dosni širdis visiems, jis veržte veržiasi išsilieti veiksmu, šiltu žodžiu, sujaudinta nuostabos, žavesio ar pasigėrėjimo fraze. Šią nuotaiką perteikia labai daug P. Cvirkos gamtovaizdžių¹², ir didelė jų dalis pasižymi atviru jausmo išsakymu, įgaunančiu tai lyrinio nukrypimo (FK—I, 56), tai betarpiškos herojaus refleksijos (Vrk, 263; BS, 310; iš dalies MN, 40—47), tai pagaliau emocinio šūkio, kreipimosi (FK—II, 35; MS, 31; CA, 7) formą. Itin džiugi gamta yra romane MS, romane FK — daugiau jaunatviškai smagi, tik ŽM labiau būdingi nuovargio, liūdesio tonai. Apsakymuose džiaugsmą skleidžiantis peizažas lydi vaikystės dienų prisiminimus, pasakojamus paprastai pirmuoju asmeniu (MN, 40—47; CA, 7—8), būdingas jis taip pat karo ir pokario metu rašytiems kūriniams, kur gamtovaizdžio nuotaikingumas įgauna svarbią bendros viso to, kas vaizduojama, prasmės ryškintojo funkciją (VPv, 234; Vrk, 263; BS, 310).

P. Cvirkos gamtovaizdžių džiaugsmingumas yra dviejų kontrastuojančių atspalvių: veržlus, energingas, spontaniškai besiliejęs nerūpestingai fantazijos žarstomomis, netikėčiausiomis asociacijomis, įvaizdžiais, palyginimais (CA, 7—8; FK—II, 9; FK—II, 35). Ir ramus — perteikiantis vidinį dvasios pasitenkinimą, kurį žadina idilinis gimtojo krašto grožis, gamtos didybės ir amžinumo išgyvenimas, jaukių rudens, vasaros ar pavasario valandų prisiminimas (MS, 40; MS, 72—73; MS, 92; MN, 40—47; MS, 31—32; FK—I, 56; VPv, 234; Vrk, 263; BS, 310). Dominuoja pastarasis variantas — jis ir dažnesnis, ir brandžią menininko ranką rodo. Išskirti kokius būdingus vaizdų tipus džiaugsmo nuotaiką perteikiančių vaizdų tarpe nėra galima — viešpatauja įvairovė. Savitesni yra stepių nakties (Vrk, 263), vasaros vakaro tylos (BS, 310), saulėlydžio (MS, 40) vaizdai.

¹¹ V. I. Namikas (H. Korsakienė), P. Cvirkos „Meisteris ir sūnūs“, „Kultūra“, 1937, Nr. 4.

¹² Būdingesnieji: MS, 31—32; MS, 40; MS, 72—73; MS, 92; FK—I, 56; FK—II, 9; FK—II, 35; MN, 40—47; JP, 245—252; CA, 7—8; VPv, 234; Vrk, 263; BS, 310.

Pagrindiniai džiaugsmo nuotaiką kuriantys faktoriai — vaiskios gyvos spalvos, gyvybinių gamtos galių jėga ir polėkis, išreiškiami visuotinio pavasarinio sąjūdžio vaizdais, rimtis ir tyla. Atrodytų, judėjimas ir rimtis yra visiškai nesuderinamos būsenos, tačiau originalus jų derinys ir sudaro vieną P. Cvirkos gamtovaizdžio charakteringumą. Kad ir kokią stiprų gamtos gaivalą vaizduotų, P. Cvirkos gamtovaizdis slepia pastovų linkimą prie saikingumo, prie ramios, kiek emocija sušvelnintos harmonijos. Ryškus pavyzdys — pavasario peizažas MS, 31—32, kur saulės, drungno vėjo, visuotinio pavasarinio sąjūdžio polėkį pastoviai atsveria rimties akcentai: stojo dieneelės, šiltos, malonios; ant tvorų džiūsta patalynės, vėdinasi duknos ir pan. Judesį ir spalvas P. Cvirka prilaiko, neleidžia jiems be atodairos įsisiausti, nors greta metami staigūs kirčiai: ūmai įsigalėjo šiluma; staigiai pradėjo žaliuoti; saulės iltys išgraužė ledą. Ne jėgos, ne siausmo laisvas potvynis, bet malonus atbudimas po žiemos, jauki taikaus darbymečio pradžia sudaro džiaugsmo, kurį žadina tarpstanti gamta, turinį.

Skirtina keletas pastovesnių džiugesį žadinančių vaizdo komponentų. Vienas jų, dažname gamtovaizdyje aptinkamas, yra pavasarinė žaluma — žydėjimas: banguoja marios dobilų, žydi gervuogės, obelys, vyšnios, virsta po kojomis žolės tankynės, margi gėlių vainikai. Su juo susijusį spalvingumą P. Cvirka papildo individualesniais paryškinimais: per nužertą šviesos erdvę matyti rymant lelijiniai debesys, lelijiniai miškų vainikai, paaukuotos kalvų viršūnės; tviska upės sidabrinė kilpa. Bendrame vaiskios erdvės fone spalvingas žiedų ir horizontų mainymasis budina džiugią grožio ir galių pajautą. Ją kuria ir gyvybės nerimastis: juda ir bitė, ir samanė, ir šnekutis varnėnas, ir mergaitės, basos it gandrai raudonkojai... Net vėjas šlaistosi, papylęs pumpurų žalius taškus.

Antras būdingas džiugesį žadinantis gamtovaizdžių komponentas yra dažnai į vaizdą įkomponuojama kokia nestygstanti būtybė (ar negyvo reiškinių personifikacija). Mėgsta P. Cvirka panaudoti bitės, samanos įvaizdžius, tačiau ryškiausias yra šnekutis varnėnas. Tai P. Cvirkos pavasario simbolis, kaip kad K. Donelaičio yra lakštingala, o A. Strazdo — strazdas. Jo linksmas pavasarinis šnekesys — Krizostimo Gaudešiaus plunksnelės skrebėjimas — įprasmino visą rašytojo kūrybą, nors tik vienoje iš eilės knygų ir netgi tik poroje puslapių iš visos jų gausės pasidžiaugta šio uolaus Lietuvos laukų darbininko giesmelėmis.

Ramaus pasitenkinimo nuotaikos sklidiniams peizažams būdingas trečias komponentas — rudens, vakaro, nakties tyla. Tylos, apglobusios gamtą, meninė išraiška — vienas stipriausių P. Cvirkos pasiekimų. Perteikiama ji itin įvairiais būdais: tolima gražaus krašto perspektyva, lėtais rimstaniais judesiais, garsų neaiškumu, smulkių, nepastovių objektų (lietaus lašai, medžių šakos ir kt.) statikos išryškinimu. Antai prieš susimąsčiusio Krizo akis (MS, 40) skleidžiasi tolimas Pagramančio akiratis: banguoja laukai, tviska vandenys, telkiasi kaimas kaip didelis avilynas, dar tolė-

liau — miškas. Garso — nè aiktėlėjimo. Visa parimusi toluma, lyg sienos paveikslėlis, smelkia grožiu, budina džiugią įkvėpimo valandą. Arba įvaizdžiai — aprimo vėjas, lėtai besisupdamas, šakos įsibrėžė lango stiklė (VPv, 234); paskutiniai šviesos virpėjimai palieka žemę (MS, 40); lietaus lašai, pakibę retuose lapuose, sutvisko kaip tolimos žvaigždės (VPv, 234); atsiliepia griežlė (BS, 310); žvaigždės susilieja į vieną gelsvą pašvaistę (Vrk, 263); virpanti šviesa, dar klajojusi kambario palubėje, užgeso (VPv, 234) — gimdo tylą, taurią, iškilmingą, trapią. Lyriniuose nukrypimuose bei kituose tiesioginiuose jausmo išsakymuose tyla virsta pagrindiniu estetiniu siekiu, jos išraiška tampa itin pilna, pajungianti sau ne tik emocinį įvaizdžių bei konteksto turinį, bet ir sakinio sintaksinę sandarą, ritmą: „Tyliais vasaros vakarais, kai šilti prieblandos šešėliai nusileidžia į Nemuno slėnį, kai nutyla darbo garsai, išgirstu pievoje kalant kuolą, dusliai ir vienodai, prie kurio nakčiai rišamas arklys“ (BS, 310; analoginės vietos — FK—I, 56; Vrk, 263). Puikus suradimas yra inversinis junginys „dusliai ir vienodai“, paryškinantis ritmą ir darniai patęšias sakinį.

Antra būdinga P. Cvirkos gamtovaizdžių nuotaikingumo apraiška yra liūdesys. Jį perteikiantys peizažai yra retesni, negu džiaugsmo, tačiau subtilūs ir meniški¹³. Daugiausia šią nuotaiką perteikiančiųjų gamtos vaizdų yra romanuose ZM ir MS. Abu šie kūriniai aplamai išsiskiria rašytojo kūryboje stipriu emociingumu. Apsakymuose liūdny peizažų daug, tačiau retai kada jie vaidina savarankiškesnį vaidmenį — drauge su kitais komponentais kuria bendrą viso apsakymo nuotaiką.

Pagrindiniai liūdny gamtovaizdžių tipai yra trys — rudens peizažai (ZM, 164; MS, 223; ZM, 227; VM, 27; VIM, 31; iš dalies — MS, 219), nuovargyje ir rimtyje skendinčio kaimo apibendrinti vaizdai (ZM, 137; ZM, 234; MS, 219), amžinos laiko kaitos aprašymai (MS, 248; ZM, 236). Kiekvienam jų charakteringas savitas nuotaikos atspalvis — elegija, paguoda, paslėpta neviltis, gaudulys, neišvengiamumo suvokimo rimtis; nuotaikos niuansai yra gausūs ir įvairūs. Neslepiančios jėgos, labiau nuosaikūs, negu maištaujantis, P. Cvirkos gamtovaizdžių liūdesys žymi vidinį jausmo turtingumą, nuotaikos atspalvių ir atšėšelių subtilią pynę. Charakteringas emocijos brūkšnis — besidraikančios vaiskioje mėlynėje šviesos voratinklių gijos.

Liūdesio nuotaiką P. Cvirkos gamtovaizdžiuose kuria blausios, sutingusios žemės statika ir nuolat akcentuojama tyla, rimtis. Tik ten, kur liūdesį žadina nuolatinė laiko skuba, abejinga žmogaus pergyvenimams ir nesulaikoma, įsiterpia sakiniai, pabrėžiantys judesį — nenumaldomą žiemos — pavasario — vasaros slinktį (MS, 248). Būdingas liūdesio nuotaikos kūrimo pavyzdys — ZM 16 skyrių pradedantis rudens vaizdas (ZM, 164). Di-

¹³ Būdingesnieji: ZM, 164; ZM, 227; ZM, 236; ZM, 137; ZM, 234; MS, 223; MS, 219; MS, 248; CA, 20; VM, 27; VIM, 31; D, 97.

džiąją meninės erdvės dalį užima bendra įsivyravusių orų charakteristika: dienos buvo šiltos, švelnios; žemė vis dar spėjo sugerti lietų; rytais ilgai po laukus vaikščiojo rūkas; buvo gaudu, toli matyti, ir perregimos girios sunkiai slėpė užklydusį paukštį. Procesas ar judesys lėtas, ilgai trunkantis. Jokių ryškių garsų, priešingai: vorai savo vestuvių savaitę šventė visiškoje giedroje; buvo gaudu. Tokia tyla — anei paukščio čirkavimo. Emocinis vaizdo visumos turinys — barstantys lapus medžiai, išsivaduojantys nuo sodrių, gilių vasaros spalvų laukai, balzgani orai ir pirmos rytmetinės šalnos, visas ilgas lėtas gamtos mirimas, — yra labai paprastas ir įtaigus. Tarsi savaime gimsta liūdesys, susitaikymo elegija. Šis nuotaikos kūrimo principas pastebimas ir kituose rudens peizažuose, plg.: ZM, 227; CA, 20; MS, 219, iš dalies — MS, 223; VIM, 31.

Ryškindamas gūdumo, apatijos, tylios nevilties niuansus, parimusį statikoje žemės vaizdą rašytojas papildo nemalonaus emocinio turinio, mirtį ir sunaikinimą menančiomis detalėmis. MS, 219—220 peizaže žemė purvina ir nejauki: telkši sumišęs su purvu sniegas, šlapdriba. Varnos ir šunys tąso maitą — dragūno arklio liekanas. Šiame fone nykiai stirksi sudegintos sodybos kaminas, kabaliuoja šakose įstrigusios Krizo „inkilo“ lentutės.

Charakteringa, kad liūdesio nuotaiką perteikiančiuose gamtovaizdžiuose jausmas įnejauna tiesioginės išraiškos — lieka paslėptas deminutyvuose (mažučiai voraiukai, CA, 20; lengvas vėjukšlis, CA, 20; žvaigždės spindulėlis, MS, 223), atskiruose po tekstą pasiskleidusiuose būdvardžiuose arrieveiksmiuose (kurčia rudens naktis, VIM, 31; šalta, žvarbi žiema, ZM, 236; išlenda skurdūs žemės gūburiai, MS, 219; liūdnei karksi varnos, MS, 219; gūdžiai ūbauja žvarbus vėjas, D, 97), stipraus emocinio turinio palyginimuose (žiburys vienišas, lyg vilko akis, ZM, 234; lyg vaiduoklis stypso juodas kaminas, MS, 248; negyvais kūnais tįsantys apversti laivai, D, 97) ir pan. Liūdesys — vidinis, griežtai individualus pergyvenimas, ir kai jis nedirbtinis, retai objektyvizuojasi prasiveržiančiomis išorėn, ekspresyviomis formomis.

Nerimas, trečioji P. Cvirkos gamtovaizdžių nuotaikingumo apraiška, užima tarpinę padėtį tarp aptartųjų džiaugsmo bei liūdesio nuotaikų. Perteikiantys ją gamtovaizdžiai nėra dažni¹⁴. Tačiau meniškai jie yra įtaigūs ir išraiškingi.

Jei džiaugsminguosiuose gamtovaizdžiuose jausmas paprastai yra tiesioginis subjekto (autoriaus ar veikėjo) emocingumo pasireiškimas, o liūdnuosiuose, — priešingai, jis maksimaliai „nuasmenėja“, „išstirpsta“ vaizduojamoje gamtoje, tai nerimastinguosiuose gamtovaizdžiuose jausmas objektyvizuojamas epiškai — gamta vaizduojama drauge su žmogumi, kurio nerimą ji perteikia, ryškina, kuria, kurio nerimu ji pati yra persismelkusi. Nerimas suvokiamas kaip natūralus vaizduojamosios žmogaus — gamtos

¹⁴ Būdingesnieji: MS, 154; PV, 6, 10; KG, 66; ZM, 49; FK—I, 80; ZM, 103—107; KS, 90.

sąlyčio situacijos reiškiny, jis plaukia iš žmogaus, bet atsiskleidžia per gamtą. Gamtai tenka nesavarankus vaidmuo. Susidaro subordinacijos santykis, kuris, kaip jau kartą buvo užsiminta (vaizdų centralizacija), aplamai charakteringas P. Cvirkos vaizdavimo būdai. Pagal tai, kaip konkrečiai šis santykis pasireiškia vaizde, galima skirti eilę nerimastingųjų gamtovaizdžių rūšių.

Antai vienu atveju (PV, 6, 10; KG, 66) žmogaus nerimas tiesiogiai nevaizduojamas, visa vaizdo nerimastis sklinda iš gamtos — pabrėžiama jos detalėmis, kontekste įgyjančiomis stipraus emocingumo: Temo. Beržai už gryčios šlamėjo, apibarstyti žvaigždžių ašaromis. ... Vėliau,— toks graudus, tolimas misinginio korneto balsas. Graudus per visas pievas.; Pro... langą ... matėsi visas kaimas. ...padžiauti marškiniai. Į marškinių drobę mušėsi saulėlydis ir rašė įvairiausias raudonas nesąmones.; Sudedant miegui akis, Marjona išgirdo už lango tyliai, lyg per sapną, kvatojant. Tai kvatojo gegužis, diemedžio šakose tupėdamas, kvatojo pavasaris... Saulėlydis, raudonos nesąmonės, mušėsi, kvatojantis diemedyje gegužis, šlamantys beržai, graudus per pievas, tolimas misingio balsas... — visos šios ekspresyvos detalės, susilietusios su veikėju, virpa nerimu, perteikia sielos būseną.

Kitu atveju (FK—I, 80; ZM, 49) gamtos perteikiamoji nerimo nuotaika papildoma tiesioginiu veikėjo dvasinės būsenos pavaizdavimu, nors itin labai ji ir neakcentuojama. Pagrindiniu nerimo skleidėju vis tiek lieka gamta. Veikėjas — statiškas, susimąstęs, tarsi tiriantis neaiškią ateitį. Charakteringa šios grupės gamtovaizdžių nuotaikos kūrimo priemonė yra kraupus, pikta lemiantis palyginimas ar metafora, įkomponuoti į taikų, netgi jaukų peizažą: Oras buvo jaukus. Nudžiūvusio beržo šakos nejudėdamos, kaip juodos dėlės siurbėsi į gęstantį dangų.; Jau po vidurnakčio, ir žvaigždės miršta. Takais, kur Zidorius vaikštinėjo,— vaikšto jo vienmarškinė dvasia ir brauko bręstančias rugių varpas (metafora: vėjas — Zidoriaus dvasia).

Trečiu atveju (KS, 90; ZM, 103—107) vienodai stipriai perteikia nerimą tiek gamtos, tiek žmogaus atvaizdavimas. Gamta ir žmogus priešpastatomi, gamta ne tik perteikia žmogaus nerimą, bet ir žadina, iššaukia jį. Ypač akivaizdu šitai audros vaizde (ZM, 103—107), tuo tarpu kai SNV rinkinio apsakyme KS mėnesienos „siaubai“ lieka dirbtinoki — grynai autoriaus fantazijos sukurtas „siaubingas“ fonas „siaubingai“ katės nusižudymo scenai. Žmogaus—gamtos situacijoje, kuri atsiskleidžia audros vaizde, gamta, aišku, nepalyginamai savarankiškesnė, tai rodo ir išsamumas, su kuriuo ji vaizduojama, ir kompozicija, pagrįsta išimtinai audros vystymosi peripetijomis, tačiau perteikiamoji šalia įsisiautusių stichijos didingumo ir rūščio nerimo nuotaika akivaizdžiai siejasi su Monikos ir Juro dvasine būseną — paaiškina ir reflektuoja ją. Svarbiausiais nuotaiką perteikiančiais elementais šios grupės gamtovaizdžiuose laikytinos besiantinantį pavojų ar išgąstingą įvykį rodančios detalės: Mėnesiena dreba kiekviename drebulės lape...; ...saulę uždengė bėgliai debesys, pranešdami artėjančią audrą.; Vėl

žybtelėjo..., atsiliepė perkūnija...; Vieškely atsirado vėjovirpa...; Sparčiai ėjo tamsyn.; ir kt. Nerimą žadina sąmyšis, besiplečiantis visuotinis sujudimas, baimė ir skuba. Vaizde pabrėžtas intensyvių spalvų kontrastas.

Peržiūrėtaisiais trim atvejais subordinuojantis gamtą žmogui ryšys atsekamas nesunkiai. Tačiau likusiuoju vienu atveju (MS, 154) jis lyg ir išnyksta — tik tolimesnėje konteksto sąsajoje begalima įžiūrėti kontūrą tarp nerimo, kurį žadina rudens paveikslas, ir kūrybinio Deveikos užsidedimo. Šiame gamtovaizdyje, kaip ir liūdesį perteikiančiuose, nuotaika yra ne išorinė, bet vidinė, sklinda iš neskubių judesių, iš darbų baigmės, iš ilgesį ir aiškumą žadinančių rudeniškos gamtos detalių. Lengvutis nerimas — gamta rimsta žiemai, o Deveikos širdį, priešingai, užvaldo kūrybos aistra: atstūmęs nebaigtas skrynias su krėsiais, meistruoja „rapaplaną“...

Nerimo nuotaika — tai jausminė gero ar blogo įvykio priešistorija. Jei laukiama malonumo, nerimas — džiugus. Jei nelaimės ar nesėkmės — nuiteikiantis niūriai, kupinas abejonių bei šiurpių nuojautų. P. Cvirkos gamtovaizdžių nerimas labiau pikta žadantis, kaip smagus. Dominuoja vakaro, nakties, mėnesienos — su neaiškumu ir tamsa susijusių gamtovaizdžių tipai (FK—I, 80; KS, 90; ZM, 49), prie jų šliejasi ir audros pavaizdavimas (ZM, 103—107). Gamtovaizdžiai, perteikiantys šviesų nerimą, žadinamą meilės, jaunystės, kūrybinių galių pajautimo, yra retesni. Tai pavasario (PV, 10), rudens (PV, 6; MS, 154); vėlgi vakaro, slenkančių sutemų (KG, 66) peizažai. Visiems jiems — tiek džiugų, tiek nemalonų nerimą perteikiantiesiems — charakteringa saikus pakilumas, padailinimas, nors tuose jų, kurie buvo sukurti ankstyvuoju rašytojo kūrybos periodu, apstu ir sutirštinto „daiktiškumo“, ne visada, deja, pakankamai skoningo ir patrauklaus.

Aptartosios džiaugsmo, liūdesio ir nerimo nuotaikos yra ryškiausios bei būdingiausios P. Cvirkos gamtos nuotaikingumo apraiškos. Nesigilinant, koks jų tarpusavio santykis, pravartu kiek užsiminti apie kitą P. Cvirkos gamtos dalį — neemocingąją, arba epinę, gamtą, koks yra jos santykis su nuotaikingąja gamta, kokiai P. Cvirkos kūrybos daliai ji charakteringa.

Epinės, t. y. neprisodrintos emocingumu, gamtos vaizdų atsiradimas P. Cvirkos kūryboje yra sietinas su įdėmesniu rašytojo žvilgsniu į gyvenimą, su siekiu objektyviau pažinti bei suprasti vaizduojamąją socialinę-psichologinę 3-čiojo dešimtmečio Lietuvos tikrovę. Tai epiškosios realizmo pakraipos stiprėjimo rašytojo kūryboje pasekmė. Turinti aiškių žymių jau romane ZM, stipriausiai ši pakraipa objektyvizavosi rinkinio KI bei iki Didžiojo Tėvynės karo parašytuose rinkinio AŠ apsakymuose¹⁵.

Epinės gamtos vaizdų lyginamasis svoris vaizdinėje kūrinių struktūroje yra dar mažesnis, negu emocingosios. Nors siužetas daugeliu atvejų niekuo dėtas, eilėje nurodytųjų KI ir AŠ rinkinių apsakymų gamtos vaizdų iš viso

¹⁵ Pirmais rinkinio AŠ apsakymų dešimtukas: PP; VP; O; MK; Kš; Sk; N; D; L; A.

nėra (U; MR; MD; S; DP; Šv; VI; MK; Kš; Sk; N), o likusiuose jie šykštūs, tikslūs ir glausti, tarsi išbręžti nė karto fantazijos nevilgyta plunksna. Lyginant su emociingąja, epinę P. Cvirkos gamtą galima pavadinti skurdžia. Akivaizdi kiekybinė ir kokybinė emociingosios gamtos persvara prieš episkąją aiškintina, iš vienos pusės, tuo, jog gamta jau labai senos meno tradicijos yra pripažinta dėkingu objektu kūrėjo jausmui realizuotis, jos galimumus išnaudojo ir perdėm emociingas P. Cvirkos talentas. Iš kitos pusės, rašytojo santykis su tikrove, itin tiesus ir vienaplanis, sąlygojantis griežtą vaizdų centralizaciją bei stambią, beveik visą meninės erdvės turį užgožiančią centrinių vaizdinių dimensiją, varžo epinį gamtos vaizdavimą, nes jai paprastai skiriama tik kukli centrinių vaizdinių fono funkcija. Taigi, natūralu, kad estetiškas gamtos išraiškingumas P. Cvirkos kūryboje susijęs visų pirma su emocija, individualinamas pirmiausia subjektyviojo-jausminio kūrybos pradmenis.

Apibendrinant dėstyta straipsnyje mintis, galima reziumuoti tokias išvadas. P. Cvirkos gamta yra itin meniška, atskleidžianti visą eilę charakteringų rašytojo stiliaus bruožų. Ji atkuria natūralų lietuviško kaimo aplinkos paveikslą, vaizduojama materiali, apibendrinta ir vaizdinga. Vaizdavimo metodas yra realistinis, saikingai estetinis, ir tik ankstyvajame kūrybos laikotarpyje pasitaiko šiurkštoko natūralizmo. Aplamai, gamta skleidžiasi prieš akis pakili ir graži.

Gamtos vaizdą P. Cvirka kuria stambiaplani, akcentuodamas bendrumą, sudarantį harmoniją su konkrečiomis detalėmis. Gerai yra išnaudojamos estetiškos gamtos spalvingumo, perspektyvos, dinamikos bei garsų savybės, skoningumu pasižymi tokių gamtos būsenų bei reiškinių, kaip rimtis ir tyła, saulėlydis, rudenėjantys orai, taip pat vasaros kaitra bei liūtis, atvaizdavimas.

Charakteringa P. Cvirkos gamtos ypatybė yra nuotaikingumas. Skirtinos trys jos realizavimosi apraiškos: džiaugsmas, liūdesys ir nerimas. Individualios ir savitos, jos žymi bendrą būdingą P. Cvirkos stiliaus bruožą — emociingumą. Nuotaika objektyvizuojama gamtos vaizduose laisvai ir natūraliai, naudojant pačius įvairiausius būdus ir galimybes.

Visas aptartasis ir neaptartasis P. Cvirkos gamtos bei jos vaizdavimo savitumas bendresniame kūrybos plane atspindi charakteringas rašytojo stiliaus tendencijas, kurias jis tuo pat metu ir aiškina, ir sudaro.

SANTRUMPŲ RODYKLĖ

A	— Ažuolas	BN	— Bernas, norėjęs amžinai žirgu
AŠ	— Ažuolo šaknys		joti
B	— Broliai	BS	— Brolybės sėkla
BA	— Baltramiejaus ašaros	CA	— Cukriniai avinėliai

D	— Dievulis	Ps	— Paslaptis
DP	— Devintas prakaitas	R	— Rainiukai
E	— Ežeras	RN	— Rudens naktį
FK	— Frank Kruk	S	— Sąžinė
JP	— Jurgukas pirmąkart gano	SD	— Sielininkų daina
KG	— Kada grįžo žiedas	SNV	— Saulėlydis Nykos valsčiuje
KI	— Kasdieninės istorijos	Sk	— Skenduolis
KR	— Kas ratuose raudėjo	Sm	— Simanas
KS	— Katė savižudė	Sn	— Siena
KV	— Kur viršaitis vieškelius vedė	Sp	— Superfosfatas
Kš	— Kiškis	S	— Sulinys (KI)
L	— Ligoniai	ŠA	— Sulinys ant kalno
Ld	— Laidotuvės	SG	— Syvio gyvenimas
Lk	— Lakštingala	Št	— Sautuvėlis
MD	— Mažasis ir didysis	Šv	— Šventasis
MK	— Marių kiaulytė	TP	— Tik pora kleboniškų
MN	— Mano nuotaka	U	— Uogelė
MR	— Mirusiųjų reikalai	V	— Vartiklis
MS	— Meisteris ir sūnūs	VI	— Vedybų istorijos
MV	— Mikučio vargai	VIM	— Viršaičiui ilgiausių metų jie linkėjo
N	— Nosis	VM	— Varno mirtis
O	— Ona	VP	— Vienu per daug
PK	— Parduotas kalno vėjas	VPv	— Vienas paveikslas
PP	— Praeities puslapis	Vrk	— Verksmas
PS	— Paukščiai skrenda	ZM	— Žemė maitintoja
PV	— Prišvilptas velnias		

ЧЕРТЫ ПРИРОДЫ У П. ЦВИРКИ

Римантас СКЕЙВИС

Резюме

Изображение природы в творчестве литовского писателя П. Цwirки, определяемое целым рядом характерных черт стиля писателя, является особенно живописным. Материальная, красочная и обобщенная природа воссоздает естественный облик окружения литовской деревни. Метод писателя является реалистическим, в меру эстетизированным, и лишь на раннем этапе творчества отличается грубоватым натурализмом. Вообще природа предстает перед читателем возвышенной и прекрасной.

П. Цwirка создает крупноплановый образ природы, акцентируя общность, гармонирующую с конкретными деталями. Писателем умело используются эстетические свойства природы, ее перспективы, динамики и звуков, красочно изображены такие состояния и явления природы, как покой и тишина, заход солнца, осенняя непогода, а также летний зной и ливень.

Характерной особенностью природы у П. Цvirки является ее способность создавать определенное настроение. Различаются три вида реализации этого качества: радость, печаль и тревога. Индивидуальные и своеобразные, они определяют общую характерную черту стиля П. Цvirки — его эмоциональность. Настроение объективизируется в картинах природы свободно и естественно, путем применения самых разнообразных средств и возможностей.

Своеобразие изображения природы у П. Цvirки, если рассматривать творчество писателя в более общем плане, отражает характерные тенденции стиля писателя, которые оно одновременно и объясняет, и составляет.

LA NATURE CHEZ P. CVIRKA

Rimantas SKEIVYS

Résumé

La nature dans l'oeuvre de l'écrivain lituanien P. Cvirka est peinte avec art, elle détermine aussi certains traits caractéristiques de son style. Matérielle, généralisée et pittoresque elle crée une image naturelle de l'ambiance de campagne lituanienne. La méthode d'écrire de P. Cvirka est réaliste, sobrement esthétisante, c'est seulement dans la première période de son oeuvre qu'on peut trouver du naturalisme grossier. En général la nature se révèle sublime et belle.

L'écrivain crée l'image de la nature en gros plan, en mettant en relief son aspect généralisant qui harmonise avec les détails concrets. Il utilise savamment telles propriétés esthétiques de nature comme couleurs, perspectives, dynamisme, sons. Il décrit avec goût certains états et phénomènes de nature: sérénité et calme, coucher du soleil, jours d'automne, chaleur d'été, averse.

Ce qui est caractéristique pour la nature de P. Cvirka c'est qu'elle crée une certaine humeur qui se manifeste en trois formes: joie, tristesse et inquiétude.

Ces manifestations étant individuelles et originales marquent un trait caractéristique de son oeuvre, son style émotionnel. Cette humeur est objectivée dans les images de nature d'une façon libre et naturelle, en utilisant les procédés et les possibilités les plus divers.

Si on analyse l'oeuvre de P. Cvirka sur un plan général, cette originalité de la nature représentée reflète ses tendances de style. L'originalité de la nature forme ses tendances stylistiques et en même temps les explique.